

עיקרי המלחמה במיצוים

ג. ה. לידל הארט

קפ"ג. ה. לידל הארט
מבקר והיסטוריון
צבאי

כלל עקרונות המלחמה — לאו דוקא עיקרון אחד בלבד — ניתן לתמצתו במילה יחידה: — "ריכוז". אך בכדי שהגדרה זו תביע את האמת, יש צורך להרחיבה ולנסחה כ-"ריכוז של חוזק נגד חולשה".

ובשביל שתהיה להגדרה זו ערך מציאותי, נחוץ להסביר תחילה כי הריכוז של חוזק כנגד חולשה מותנה בפיוור כוחו של יריבך, פיוור אשר הוא-עצמו בא עקב חלוקה כזאת של כוחך-אתה. היוצרת את הרושם ובמידה ידועה גם את ההשפעה של פיוור. פיוורך, פיוורו, ריכוזך — כוחו סדר-ההתרחשויות, וכל אחת מהן היא תוצאת קודמתה. אכן, ריכוז-כוחותיו הוא פרי פיוור מחושב. כאן לפנינו עיקרון-יסודי, אשר הבנתו עשויה למנוע את שגיאת-היסוד (שהיא גם השגיאה השכיחה ביותר): — והיא, לתת ליריבך חופש חזמן בשביל להתרכז לקראת ריכוזך. ברם, קביעת העיקרון — אין בה משום עזר רב לביצועו.

דברים אלה הנראים לי כמושכלות ראשונים (ואשר אפרטם להלן בצורת אמרות מבטאות-עיקרים) — אין אפשרות למצותם במלה אחת, אך ניתן לבטאם באותו מינימום של מילים אשר בלעדיו לא יהיו ברי-שימוש. העליתי שמונה: ששה לחיוב ושנים לשלילה. הם חלים על איסטרטגיה ועל טקטיקה כאחד, אלא אם-כן צוין אחרת.

כזאת עשה:

1. שים לך מטרה לפי אמצעיך. שעה שאתה קובע את מטרתך, ישלטו גא ראייה-מפוכחת ושיקול-קר, איוולת היא "להרבות נגוס משתוכל לעוס", וראשית החכמה הצבאית היא דעת הבלתי-ניתן להעשות. לכן, למד להכיר בעובדות אך עם זאת שמור אמונתך: רב יהיה הצורך באמונה — אותה אמונה שבכוחה להשיג את הבלתי אפשרי לכאורה — בהפתח הקרב. משולה הרגשת-כוחותך לזרם שבסוללה: המנע מלכלותה במאמץ שוא — וזכור, אף אם היא תתמיד, הרגשת-כוחותך-אתה לא תועיל, כאשר רוקנו תאי סוללתך — האנשים שמשענתך עליהם.

2. שזה מטרתך לנגד עיניך תמיד, בכוך לסגל תכניתך למסיבות. דע שיש יותר מדרך אחת להשגת מטרה, אך הקפד על כך, שכל יעד יכוון למטרה. וכשהנך בוהן יעדים אפשריים, שקול אפשרות השגתם כנגד מידת שרותם למטרה אם יושגו; לא טוב לטעות במשעול צדדי, אך גרוע מזה להגיע למבוי סתום.

3. בחר בקו (או באורח) הצפוי פחות-מכל. השתדל להכנס לעורו של האויב וחשוב, איזהו קו-הפעולה אשר אותו — פחות מכל — עלול יהיה לתותו או לקדמו.

4. נצל את קו ההתנגדות-הפחותה — כל עוד יובילך אל יעד מהיעדים העשוי לתרום להשגת מטרתך הסופית. (בטקטיקה — חל עיקר זה על השימוש בעתודותיך; ובאיסטרטגיה — על ניצול של כל הצלחה טקטית).

שני הקיים שהוזכרו בשני ה"עיקרים" האחרונים הסיכוי לכך שיוזהו ביניהם ירכ באם יהיה

ביכולתך —

5. לבחור בקו-פעולה המאפשר יעדים אלטרנטיביים, כי ע"י כך יוצב יריבך בפני ה"שמא" שבאיום כפול, מצב המוסיף הרבה על סיכוייך לזכות ביעד אחד לפחות — את זה אשר הוא ישמרו פחות — ויתכן שאף יאפשר לך להשיגם בזה אחר זה. יעדים אלטרנטיביים מניחים לך לשמור על האפשרות שתשיג אחד היעדים; ואילו יעד ייחודי (פרט למקרה שנחות האויב ללא תקנה) פירושו ודאות שלא תשיגו — משטר מעל האויב הספק מה הנה מטרתי. אין לך טעות נפוצה יותר מערבוב מושגים בין נקיטה בקו-פעולה יחיד, שכרגיל הנה מעשה נבון, לבין נקיטה ביעד יחיד, שכרגיל הנה מעשה שוא. (אם גם מתיחס עיקר זה לאיסטרטגיה, הרי יש להשתמש בו בכל מקום שאפשר בטקטיקה — ואמנם מהוה הוא את הבסיס לטקטיקת ההסתננות).

6. ודא שגם תכניתך והערכותך כאחת תהיינה גמישות או סגילות. תכניתך צריך שתחזה מראש ותביא-בחשבון בסיוורה את הצעד הבא; הן למקרה של הצלחה והן למקרה של כשלון, ואף לזה של הצלחה חלקית — שהוא המקרה השכיח ביותר במלחמה. הערכותך (או תכניתך) צריכים להיות כאלה המאפשרים ניצול או הסתגלות בזמן קצר ככל האפשר.

נזאת אל תעשה :

7. אל תכה שעה שיריבך מסוגל להדוף את המכה. לרשות המפקד אמצעים רבים יותר — וצריך שתהיה לו תושיה רבה יותר — מאשר ללוחם בקרב-כידונים. ולעומת זאת, כושרך של גוף גייסות להתאוששות מהירה פחות משל יחיד. נסיון ההסטוריה מראה, שמכה בת-תכלית אינה אפשרית בטרם שותק כוח-ההתנגדות של האויב, או כושר ההתחמקות שלו. לכן, אל לו למפקד לפתוח בהתקפה אמיתית על אויב ערוך-בעמדות בטרם ישתכנע, כי אמנם התפתח שיתוק כזה. אותו שיתוק משיגים על-ידי שיבוש ארגונו של האויב — ועל-ידי שוה-הערך של זה בתחום הנפשי — זכודך רוחו.

8. אל תחדש התקפה לפי אותו קו (או באותה צורה) לאחר שהיא נכשלה פעם. תגבורת המשקל כשלעצמה — אין בה משום שינוי מספיק. כי ניתן לשער שגם האויב חיוק את עצמו בינתיים. וניתן לשער אפילו עוד יותר, כי הצלחתו, שעה שהדף אותך, תחוק את רוחו. האמת החיונית העומדת מאחורי מושכלות-ראשונים אלה היא, שלשם ההצלחה יש לפתור שתי בעיות ראשיות: שיבת-ההערכות וניצול. האחת מקדימה את המהלומה עצמה — אשר היא בהשוואה עם שני אלה הנה מעשה פשוט — והשניה באה בעקבות המכה. אין אתה יכול לפגוע באויב פגיעה שיש עמה תכלית — אלא אם-כן יצרת תחילה את ההזדמנות לכך; ואין אתה יכול לעשות תכלית זו למכרעת, אלא אם-כן תנצל את ההזדמנות השניה הניתנת לך לפני שיש סיפק בידו להתאושש.

אין אולי לומר, "קדוש-קדוש" אחרי ניסוחיהם המקובלים של "עקרונות-המלחמה". ודאי שדרושה תמיד התכמה-המעשית, האומרת לנו כיצד לישמש במציאות נתונה. אך עצם הנסיון להבחין מה הם השיקולים המכונים את המפקד במעשהו — ויהיו הניסוחים אשר יהיו — הוא צור הכרחי לניהול תכליתי של לחימה. המבקר וההסטוריון הצבאי הנודע, קפיטן ב. לידליהארט, ודאי שאיננו בין מקדשי נוסח-העקרונות. אדרבא, מדי פעם בא הוא להציע ניתוחי תוכן, וניסוחי-לשון, הסוטים מאוד מן המקובל — והכל במגמה "לגרות" את ערות-המחשבה ולרענן את הבנת המושגים. אין חובה להסכים דוקא לדפוסי ה"עיקרים", בניסוחו, הניתנים בחוברת זו; שהרי העיקר כאן לא הדפוסיים אלא גרעיני המחשבה הטקטית התוססת. אכן, ניתן כאן לראות כיצד מושגים "עיוניים" משתקפים ממשית אף כבעיותיה של טקטיקה קטנה.